

ве археолошким истраживањима на просторима Блиског Истока у циљу праћења најновијег пресека истраживања. Осим тога, књига је добра за студенте који пишу радове у вези са овим темама као почетна тачка за даље истраживање, као и за све заинтересоване чита-

оце који желе да продубе своја познавања Библије.

доценџ др Ненад Божовић
(*nbozovic@bfspc.bg.ac.rs*)

Православни богословски факултет
Универзитета у Београду

□

УДК / UDC: 27-234(091)(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views

Година / Volume LVI

Број / Issue 1/2023,

стр. / pp. 167–172.

Протођакон Радомир Б. Ракић, Преводи Светиога Писма кроз историју

Библиотека „Уџбеници и приручници“, књига 3.

Београд: Издавачка фондација Српске Православне Цркве
Архиепископије београдско-карловачке, 2020.

342 стр., 23 cm

ISBN 978–86–81410–13–4

Проблематика преводилачког процеса и историје превода књиге која је уопште узевши најпревођенија у целокупном свету, неоправдано је запостављена на српском говорном подручју. Премда је између осталог реч и о теми од изузетног значаја за националну културу, која је пре свега везана за настанак и поступни развој нашег писма и језика, али и кључна за обликовање културног обрасца и самог идентитета православног српског народа, она није нарочито обрађивана. Управо због тога, треба истаћи да је особити допринос нашем потпу-

нијем познавању историје превода Светога Писма подарио протођакон Радомир Ракић својом публикацијом посвећеном у потпуности овом питању, то јест књигом *Преводи Светиога Писма кроз историју*.

Литература о преводима Библије на српском језику веома је скромна. Изузев краћих исагогичких напомена и сумарних прегледа у уџбеницима и приручницима које су писали домаћи библисти и предавачи богословских училишта, попут професора Православног богословског факултета у Београду Преосвећеног Епископа Тихона

Радовановића, ђаконa Емилијана Чарнића и протопрезвитера-ставрофора Драгана Милина, којима би свакако требало придодати и невелики број прилога објављених у домаћим периодичним издањима, о историји превода на српском језику није могуће пронаћи релевантније и подробније штиво. Но ипак, књига Р. Ракића српском читалаштву пружа прилику да се у одређеној мери упозна са питањима и путевима предаје Светог Писма — кроз драгоцене увиде које доноси домаћој јавности.

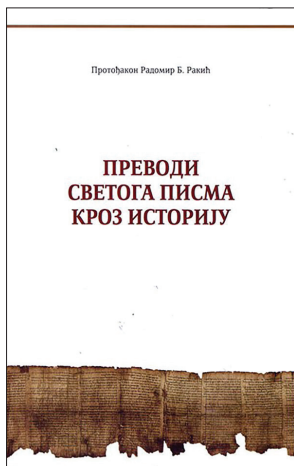
Књига *Преводи Светог Писма кроз историју* подељена је на неколико целина. После ауторовог предговора (стр. 5–13), следи тематски део под називом „О превођењу Светог Писма“ (стр. 15–69), потом поглавље насловљено као „Древни преводи Светог Писма“ (стр. 71–167), затим део под насловом „Преводи Светог Писма на словенске језике“ (стр. 169–247), и напослетку целина под називом „Преводи Светог Писма на друге европске језике“ (стр. 249–336), после чега следи прегледни садржај књиге (стр. 337–342). Свака од поменутих четири тематске целине представља збирку ауторских чланака и превода научних текстова из релевантних публикација. Многи од овде сабраних прилога раније су објављени у *Гласнику Српске Православне Цркве* и другим периодичним издањима, но овде су сада читаоцима доступни на једном месту. Оно што ову књигу чини поврх свега драгоценом јесу

напомене и библиографске референце које прате одређене текстове, као и списак основне библиографије за поједине теме.

Први део ове књиге, односно поглавље посвећено проблематици превођења Светог Писма, започиње прилогом под насловом „Неки теоријски и практични аспекти превођења библијске терминологије“ (стр. 17–28). У овом тексту Ракић се бави питањима превођења библијских текстова уопште и процеса превођења на нашим просторима језика и богословске мисли, православне и неправославне терминологије, те питањима квалитета преводиоца и његове богословске образованости с обзиром на сложеност и захтевност превођења светописамског штива. Потом следе преведени текстови Р. М. Гранта („О превођењу новозаветног текста“, стр. 28–34) и А. А. Алексејева („Свето Писмо и његови преводи“, стр. 35–48; превод Предрага Ракића), али и два ауторова текста — „Нови преводи Новог Завета у нас“ (стр. 48–62) и „Синодски превод Новог Завета“ (стр. 63–69), у којима протођакон Радомир Ракић обрађује питања Вуковог превода и познијих превода Новог Завета на српски језик. Будући да Вуков превод и новији преводи нису обрађивани у значајнијој мери, као и да осим студије Владимира Мошина о Вуковом преводу из 1974. године и књиге Бранка Бјелајца о Светом Писму у Срба из 1997. (односно 2003. године), на српском језику такорећи и нема литературе на ову тему,

сажети преглед који доноси Ракић 122–126), те текстове Џ. Невила веома је важан допринос историји српске библистике, нарочито с обзиром на то да је аутор и сам лично био укључен у превођење и издавање српског превода Светог Писма. Под тим се најпре подразумева његова делатност као секретара Комисије Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве за превод Новог Завета (стр. 63), потом његово трудољубиво прегалаштво у погледу опремања и приређивања штампаног издања Светог Писма на српском језику, укључујући и његов марљиви рад везано за публикување црквених издања Светог Писма и сарадњу са Библијским друштвом, као и драгоцен допринос на опреми средњег формата тзв. *Сеулске Библије* из 1998. године (стр. 59, 61).

Друга тематска целина, која је посвећена питањима древних превода Светог Писма, садржи текстове Џ. Невила Бирдсола („Историјски пресек древних превода Светог Писма“, стр. 73–88), С. Е. Портера („Септуагинта (превод Старог Завета на грчки језик)“, стр. 88–103; у преводу Предрага Ракића), П.–М. Богера („Преводи Светог Писма на латинском језику“, стр. 103–113), Д. Ч. Паркера („Вулгата“, стр. 114–121), текст из речника К. А. Еванса и С. Е. Портера („Преводи Светог Писма на сиријском језику“, стр.

Бирдсола („Преводи Светог Писма на грузинском језику“, стр. 127–136), Ј. М. Алексанијана („Преводи Светог Писма на јерменском језику“, стр. 137–145), В. Е. Милса („Преводи Светог Писма на коптски језик“, стр. 146–148), Р. Зурмонда („Преводи Светог Писма на етиопски језик“, стр. 148–154), Џ. Н. Бирдсола („Готски преводи Светог Писма“, стр. 155–160), и текст „Словенски превод Светог Писма у Руса“ (стр. 161–167).

Трећи део Ракићеве публикације обухвата низ проучаваних питања у вези са преводима Светог Писма на словенске језике. У овом поглављу је најпре садржан прегледни текст „Руски преводи Светог Писма“ (стр. 171–176), у ком аутор даје приказ историје превода на руски почев од труда протојереја Герасима Павског, Архиепископа московског Филарета Дроздова и професора Петроградске, Московске и Кијевске академије с почетка XIX века, до новијих превода Сергеја Аверинцева, И. М. Дјаконова и А. Алексејева. Потом следе прилози од којих су одређени од особитог значаја, јер се по свему судећи управо у њима на српском језику по први пут говори о појединим преводима. Као такав треба препознати Ракићев текст „Белоруски преводи

Светога Писма“ (стр. 177–186), у ком се говори о првим покушајима превођења односно прилагођавања превода на територијама данашње Белорусије, почев од средњовековних времена до новијих превода на белоруски језик, али се тим поводом и прегледно излажу издања белоруских превода Светог Писма (стр. 184–186). Одмах после ових текстова обухваћен је прилог М. Дороша под насловом „Украјински преводи Светога Писма“ (стр. 187–201), те Ракићеви текстови „Македонски преводи Светога Писма“ (стр. 201–205), „Бугарски преводи Светога Писма“ (стр. 206–215), „Русински преводи Светога Писма“ (стр. 215–216), и „Хрватски преводи Светога Писма“ (стр. 217–224). У последњем тексту дат је преглед превода Светог Писма на савременом хрватском говорном подручју, почев од издања штампаних ћирилицом и глаголицом у XVI веку. Осим тога, аутор је своју пажњу поконио последицама противреформацијске забране ширења Светог Писма на народном језику (стр. 217–218), те историји хрватских издања Светог Писма, почев од превода Матије Петра Катанчића, прилагођавања Даничићевог и Вуковог превода Б. Шулека и М. Решетара, превода Ивана Матије Шкарића, бискупа Ивана Шарића, до тзв. *Затребачке Библије* (стр. 218–221), али и даље до штампаних превода Новог Завета на хрватски језик у другој половини XX века (стр. 221), као и превода на хрватски у Црква-

ма реформацијског наслеђа (стр. 222–224). Историји превођења Библије међу Словенцима посвећен је текст Словеначког библијског друштва под насловом „Словеначки преводи Светога Писма“ (стр. 224–233; прев. Роберт Зајц). Отуда следи текст М. Г. Саловског о теми мало познатој српској публици, под насловом „Лужичкосрпски преводи Светога Писма“ (стр. 233–241). Трећу целину Ракићеве књиге закључују ауторски текстови „Чешки преводи Светога Писма“ (стр. 241–244), „Словачки преводи Светога Писма“ (стр. 244–245) и „Пољски преводи Светога Писма“ (стр. 246–247).

Последња тематска целина књиге која је пред нама, посвећена је преводима Светог Писма на друге европске језике. У тексту под насловом „Енглески преводи Светога Писма“ (стр. 251–255), Ракић свој приказ започиње од првог превода Џона Виклифа из 1382. године, настављајући преко првог штампаног превода Новог Завета Вилијама Тиндала из 1525. године, Женевске Библије и Библије Краља Џејмса све до ревизија овог превода и прегледа штампаних издања Светог Писма на енглеском. На Ракићев прилог тематски се надовезује текст Е. С. Фрерикса („Амерички преводи Светога Писма“, стр. 256–270). Потом следи текст Х. Гречера („Преводи Светога Писма од 1800. до 1990. године“, стр. 270–295) и текст Р. Ф. Колинса („Католички преводи Светога Писма“, стр. 295–304). У тексту насловљеном као „Почеци

превођења Библије на немачки“ (стр. 305–316), Ракић пише о Лутеровом преводу Библије (стр. 306–307, 309–310), римокатоличким преводима на немачки језик (стр. 307–308), Циришкој Библији у заједничком преводу (стр. 310–311), односно резултатима рада римокатоличких и протестантских библијских стручњака (стр. 311–313), као и о новим мисионарским преводима и преводима Библије на немачки за младе (стр. 314–315). После тога следи текст Италијанског библијског друштва („Италијански преводи Светога Писма“, стр. 317–321; ред. Александар Нинковић), те Ракићев ауторски прилог о историји превођења Светог Писма код наших суседа („Румунски преводи Светога Писма“, стр. 322–324). Књигу закључују текстови Мађарског библијског друштва („Мађарски преводи Светога Писма“, стр. 324–327; ред. Александар Нинковић), Албанског библијског друштва („Албански преводи Светога Писма“, стр. 327–331), те прилози „Дански преводи Библије“ (стр. 332–333), „Холандски преводи Светога Писма“ (стр. 333–335), и „Свето Писмо на есперанту“ (стр. 335).

Нова књига Радомира Ракића надовезује се на његов досадашњи рад и многоструки допринос на пољу развоја православне српске библистике. Наиме, осим тога што је протођакон Ракић био дугогодишњи предавач енглеског и немачког језика на Православном богословском факултету у Београду, он је

предавао *Увод у Нови Завет* на Академији Светог Василија Острошког у Фочи, али и написао и превео већи број сажетих прилога штампаних у домаћим црквеним и богословским часописима. Такође, Ракић је превео *Свети Нови Завет* Е. Лозеа (српски превод објављен 1986. и 1992. године), приредио је српско издање *Библијског атласа* Т. Даулија (штампано 2000. године) и већи број библијски карти. Он је такође објавио свој *Библијски речник* (први пут штампан 1992. године, са потоњим издањима 1994, 2002. и 2004), потом двотомну *Библијску енциклопедију* (штампану 2004. године), али и своју студију на немачком језику о теологији Посланице Колошанима под насловом *Die Schöpfung in Christus und für Christus hin in Kol 1, 15–20* (објављена 2007. године). Уз то, Ракић је публикувао и прву књигу домаће богословске библиотеке „Уџбеници и приручници“, што ће рећи *Увод у деветероканонске књиге Старог Завета* (објављен 2013. године). Исто тако, протођакон Ракић је уредио већи број богословских приручника библијске тематике, попут дела Душана Глумца, Милоша Ердељана и Стевана Веселиновића. Поврх свега, о његовом научном и преводилачком доприносу писано је и у часопису *Преводилац* (година XXXII, бр. 1–2 (69) (јануар–јун 2013), стр. 91–94).

Преводи Светог Писма кроз историју су већ запажени, сагледавани и оцењени као значајна публикација поводом чега је у домаћој

периодици изашло већ неколико приказа овог издања — приказ редовног професора Православног богословског факултета у Београду др Предрага Драгутиновића, објављен у часопису *Богословље* (бр. 79/2 (2020), стр. 139–141), потом приказ објављен у *Православљу* (година LV, бр. 1303 (1. јул 2021), стр. 46–47), као и неколико приказа објављених на црквеним веб-порталима.

Главни и одговорни уредник књиге протођакон Радомира Б. Ракића *Преводи Светиога Писма кроз историју* је Зоран Вучић, док су рецензенти овог вредног издања ђакон професор др Илија Томић, др Ненад Божовић, доцент Православног богословског факултета у

Београду, др Павле Кондић и ма Јован Благојевић.

Узимајући у обзир претходно изложено, најтоплије поздрављамо публикување ове збирке драгоцених текстова и превода протођакон Радомира Ракића која не само да обогаћује српску културу, већ поврх свега попуњава празнину у нашој богословско-црквеној литератури истовремено дајући подстрек даљем развоју православне српске библистике.

Срећко М. Петровић
(petrovic.srecko@gmail.com)

Епархија шумадијска, Аранђеловац

□

УДК / UDC: 27-36(049.32)
271.2-276.7-36(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views
Година / Volume LVI
Број / Issue 1/2023,
стр. / pp. 172–174.

Виктор Недески, *Агиологија*

Охрид: Канео, 2022.

201 стр. ; 24 цм

ISBN 978–608–4657–65–1

Канео, издавачка установа Епархије дебарско-кичевске Македонске Православне Цркве — Охридске архиепископије, објавила је на македонском језику прву „Агиологију“. Аутор овог дела др Виктор Недески, доцент је Православног богословског факулте-

та „Свети Климент Охридски“ у Скопљу, где предаје Патрологију и Агиологију са хеортологијом. Конципирана као приручник студентима богословља, ова књига на сажет и систематичан начин обрађује све важне агиолошке теме. Та карактеристика никако не умањује